

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Стратегії формування інвестиційного портфелю приватного інвестора

Студента 2 курсу 8м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове брокерство»

Євсюкова
Михайла
Анатолійовича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Серажим Юліан
Віталійович

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Гербич Людмила
Анатоліївна

Київ – 2020

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ	7
1.1. Поняття та класифікація інвестиційного портфелю	7
1.2. Основні принципи формування інвестиційного портфелю	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ПРИВАТНОГО ІНВЕСТОРА	16
2.1. Консервативна модель інвестування	16
2.2. Помірна модель інвестування.....	23
2.3. Агресивна модель інвестування	34
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯННЯ СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ	42
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	56
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. На даний час спостерігається значне збільшення числа учасників фондового ринку, серед яких є різні економічні суб'єкти. Привабливість вітчизняного фондового ринку зростає з кожним роком. Відомо, що ті фінансові ресурси, якими володіє населення, не працюють на ринку ефективного капіталу. Більшою популярністю користуються банківські вклади, що забезпечують близько 6-8% доходності, що відповідає рівню інфляції, але реальної прибутковості не забезпечує. У порівнянні, інвестиції на фондовому ринку приносять більшу прибутковість. Однак, для цього важливо сформуванню прийняття рішень інвестором, що забезпечує найбільшу прибутковість, тобто інвестиційну стратегію [1].

Будь-яка людина, що володіє вільними грошовими засобами, зацікавлена в їх раціональному використанні. Портфельний аналіз існує, мабуть, стільки ж, скільки люди замислюються про прийняття раціональних рішень, пов'язаних з використанням обмежених ресурсів (грошових коштів). Відомо, що більшість українських підприємств стикаються з проблемами аналізу та вибору найбільш привабливих проектів для реалізації [6].

Проблеми інвестиційної діяльності є актуальними, широко обговорюються в країні та світі, як в наукових виданнях, так і в популярній літературі. У зв'язку з нерозвиненістю фондового ринку в Україні особливу увагу привертають проблеми приватних інвесторів.

На сьогодні опубліковано низку праць, що присвячені проблемам інвестування та капіталовкладень населення, наприклад, М. Гапонюк розглядає фактори та напрями підвищення привабливості інститутів спільного інвестування для індивідуальних інвесторів [11], Ю. Порошко [43] дає економічне обґрунтування сутності та особливостей функціонування інвестиційних фондів як досконалої форми раціонального розміщення фінансових ресурсів населення, у статті М. Іващенко [19] здійснено аналіз характеру та мотивів інвестиційної поведінки домогосподарств на фінансовому ринку. О. Богоявленський досліджує вплив інститутів

фінансового посередництва на залученість населення в інвестиції [5], але аналізу та динаміці приватних інвестицій на фондовому ринку України практично не приділено уваги.

Завдання формування оптимальних портфелів з інвестиційних проектів розглядали М. Вейнгартнер, Дж. Лорі, Г. Марковіц, С. Росс, Л. Севедж, Дж. Тобін, У. Шарп, З. Беленький, Є. М. Бронштейн, П. Л. Віленський, С. І. Дудов, В. Н. Лівшиць, С. А. Смоляк, С. І. Співак та інші [1].

Величезна кількість різних досліджень, проведених вченими та фінансовими компаніями, виявили певні закономірності в динаміці фондового ринку і дозволили створити численні теорії, що описують і пояснюють механізм взаємовідносин, а також філософію поведінки інвестора на ринку. Наприклад, моделі Марковіца, Шарпа, Квазі-Шарпа, Бірмана, представлені в роботах [1, 4, 12, 49], дозволяють сформувати інвестиційний портфель цінних паперів на основі відомого прогнозу очікуваної прибутковості кожного цінного паперу та портфеля в цілому.

Більшість українського населення не бере участі в інвестуванні своїх заощаджень або накопичень в акції та облигації провідних українських підприємств, що могло б приносити вищий дохід, ніж банківські депозити, а також дозволило б реально брати участь в економічному розвитку країни. Професійні учасники фондового ринку – банки, інвестиційні компанії, дохід яких складається з комісії, що залежить від кількості угод, а не від прибутку, отриманого приватними інвесторами фондового ринку за результатами інвестування, зацікавлені в активній спекуляції клієнтів, що перетворює фондовий ринок в ігровий інструмент. У той же час українська економіка не прагне залучити для свого розвитку найважливіший інвестиційний ресурс – заощадження населення.

У сучасній економіці обсяги і результати інвестиційної діяльності визначають темпи розвитку економічного зростання країни. Під впливом фінансових ризиків зростає потреба використання не тільки науково, але і практично обґрунтованих стратегій управління портфелем цінних паперів,

посилюється роль автоматизованих інструментів управління інвестиційним портфелем, які дозволили б знайти найбільш оптимальне співвідношення між ризиком та прибутковістю.

Метою роботи є дослідження та порівняння основних стратегій формування інвестиційного портфеля приватного інвестора.

До **завдань** роботи слід віднести:

1. Визначення сутності та особливостей інвестиційного портфелю.
2. Дослідження консервативної, помірної та агресивної стратегій формування інвестиційного портфеля приватного інвестора.
3. Встановлення переваг та недоліків основних інструментів інвестування.
4. Порівняння досліджених стратегій формування інвестиційного портфеля.

Об'єктом дослідження є інвестиційна діяльність, пов'язана з формуванням та управлінням портфелем приватного інвестора.

Предметом дослідження є стратегії формування інвестиційного портфеля приватного інвестора.

Методи дослідження. Методологічну основу дипломної роботи складають сукупність прийомів, принципів, загальнотеоретичних, порівняльних методів дослідження. Для досягнення встановленої мети та розв'язання визначених завдань використано наступні методи: теоретичне узагальнення інформації, статистичний та порівняльний аналіз, методи групування та систематизування, графічний – для наочного подання теоретичного матеріалу.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних, зарубіжних науковців щодо питання формування інвестиційного портфелю приватного інвестора.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть бути використані приватним інвестором для створення особистого ефективного інвестиційного портфелю у рамках інвестиційної діяльності.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Апробація результатів дослідження. Результати наукового дослідження стали основою для тез доповідей на науково-практичній конференції: II Всеукраїнській студентській науковій конференції “Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практики” (Київ, 16.03.2020р.).

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: "Бізнес-процеси у кредитно-фінансових установах" Зб. наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. – 426 с.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 54 сторінки. В роботі представлено 11 таблиць, 3 рисунка, 3 додатка та використано 62 наукових джерела.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ

1.1. Поняття та класифікація інвестиційного портфелю

Інвестиційна діяльність господарюючого суб'єкта (організації, підприємства) пов'язана з формуванням інвестиційного портфелю, що включає різні форми та види інвестицій [6].

Портфельні інвестиції – це вкладення коштів в акції, облигації та інші цінні папери, випущені на ринок різними інвесторами (державою, корпораціями та приватними компаніями).

Процес формування інвестиційного портфелю пов'язаний з підбором певної сукупності об'єктів інвестування для здійснення інвестиційної діяльності. Теорія інвестиційного портфелю виходить з того, що при здійсненні інвестиційної діяльності інвестори можуть вкласти кошти не в один, а в кілька об'єктів інвестування, формуючи тим самим певну їх сукупність, забезпечуючи нову інвестиційну якість із заданими характеристиками. Звідси випливає, що інвестиційний портфель виступає як інструмент, за допомогою якого досягається необхідна прибутковість при мінімальному ризику та певній ліквідності [7].

Інвестиційний портфель являє собою цілеспрямовано сформовану сукупність об'єктів реального та фінансового інвестування, призначених для здійснення інвестиційної діяльності відповідно до розробленої інвестиційної стратегії інвестора.

Тип і структура інвестиційного портфелю в істотному ступені залежать від об'єкта інвестування, системи цілей інвестиційної стратегії організації (підприємства). Залежно від спрямованості обраної інвестиційної стратегії визначаються її цілі, в якості яких можуть бути: максимізація зростання капіталу, доходу, мінімізація ризику (консервативні інвестори), забезпечення необхідної ліквідності портфелю. Залежно від ступеня досягнення цілей інвестиційної стратегії інвестор визначає їх пріоритетність, встановлює чи

повністю вони відповідають обраній інвестиційній стратегії організації (підприємства).

Суть портфельного інвестування полягає в поліпшенні його можливостей шляхом надання інвестиційних якостей об'єктів інвестування, які недосяжні з точки зору окремо взятого об'єкта, а можливі тільки при їх поєднанні. Структура інвестиційного портфелю відображає певне поєднання інтересів інвестора. Класифікацію інвестиційного портфелю за основними його ознаками представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація інвестиційного портфелю

Класифікаційна ознака	Види інвестиційного портфелю
За об'єктами інвестицій	Портфель реальних інвестицій. Портфель цінних паперів. Портфель фінансових вкладень в банківські депозити. Портфель інвестицій в оборотний капітал.
Відповідно до інвестиційної стратегії	Портфель росту (формується за рахунок об'єктів інвестування, що забезпечують досягнення високих темпів зростання капіталу, відповідно, високий рівень ризику). Портфель доходу (формується за рахунок об'єктів інвестування, що забезпечують високі темпи росту доходу на вкладений капітал). Консервативний портфель (формується за рахунок мало ризикових інвестицій, що забезпечують, відповідно, нижчий темп зростання доходу і капіталу, ніж в портфелях зростання та доходу).
За ступенем досягнення цілей інвестиційної стратегії	Збалансований портфель (повністю відповідає інвестиційній стратегії). Незбалансований портфель (не в повному обсязі відповідає інвестиційній стратегії).

*Примітка: складено автором за джерелами [35]

Інвестиційний портфель організації (підприємства) є, з одного боку, цілісним об'єктом управління, незважаючи на різноманітність його складових. З іншого боку, інвестиційний портфель включає кілька відносно самостійних портфелів, що відрізняються видами об'єктів інвестування та методами

управління ними: портфель реальних інвестиційних проектів; портфель фінансових інвестицій в цінні папери (так звані портфельні інвестиції), фондовий портфель; портфель інших фінансових інвестицій (банківські депозити, ощадні та депозитні сертифікати та ін.); інвестиції в оборотні кошти організації (підприємства) [32].

У той же час це не виключає можливість формування змішаних портфельів, що складаються з різних самостійних їх видів. Наприклад, інвестиційний портфель банку може включати наступні портфелі: інвестиційних проектів, кредитів, цінних паперів, нерухомості, вкладень в дорогоцінні метали, інші об'єкти інвестування. Інвестиційний портфель підприємства, фірми, як правило, може включати такі портфелі: реальних інвестицій, цінних паперів, інших фінансових інвестицій (ощадні та депозитні сертифікати, заставні свідоцтва та ін.) [35].

Відповідно до інвестиційної стратегії виділяють: портфель зростання; портфель доходу; консервативний портфель. Крім того, в даній класифікації виділяють також портфель високоліквідних об'єктів інвестування, що передбачає можливість швидкої трансформації портфеля в грошові кошти без істотних втрат вартості. Дані види портфельів у свій склад також можуть включати їх різновиди [35].

За ступенем досягнення цілей інвестиційної стратегії організації (підприємства) виділяють збалансовані та незбалансовані портфелі. Портфель збалансований – сукупність діяльності організації (підприємства), що забезпечує їй (йому) можливість оптимального поєднання прибутковості, надійності та ліквідності. Портфель незбалансований – це такий портфель, для якого характерна невідповідність його структури або складу інвестиційних об'єктів, що входять до нього, наміченим цілям, поставленим при формуванні даного портфелю [35].

Таким чином, основною метою формування інвестиційного портфелю є забезпечення реалізації інвестиційної стратегії організації (підприємства)

шляхом відбору найбільш ефективних та безпечних реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів.

Виходячи їх поняття портфельних інвестицій, зазначимо, що портфель цінних паперів – це набір цінних паперів, що забезпечує для інвестора задовільні кількісно-якісні характеристики фінансових інструментів [6].

Основними кількісно-якісними характеристиками є:

- Прибутковість, ліквідність, надійність;
- реалізація;
- рівень ризику.

При формуванні інвестиційного портфеля повинна враховуватися цільова стратегія вкладення в інвестиційні об'єкти. Основна ціль формування портфеля цінних паперів – зберегти та примножити капітал.

Сутність портфельного інвестування має на увазі вкладення у фінансові активи в залежності від цілей і завдань формування того чи іншого типу портфеля цінних паперів. Основу формування портфелю цінних паперів закладають процентні співвідношення між різними типами активів.

Портфельне інвестування направлено на:

- планування секторів фондового ринку;
- аналіз та оцінку інвестиційної діяльності;
- контроль за інвестиційною діяльністю в секторах фондового ринку.

З теоретичної точки зору портфель цінних паперів може складатися з одного цінного паперу, але це дуже ризиковано, тому при формуванні портфеля відбувається заміна одного цінного паперу на інші. Такий спосіб дозволяє поліпшувати умови інвестування, відзначаючи кращі інвестиційні характеристики та використовуючи стереотип: забезпечити необхідну стійкість доходу при мінімальному ризику [23].

На фондовому ринку на даний час переважають два типи учасників – це клієнти, у яких гостро стоїть проблема розміщення тимчасово вільного капіталу, а з іншого боку, клієнти, які потребують в оборотних коштах.

Таким чином, портфель цінних паперів – це сукупність різних інвестиційних інструментів для досягнення конкретної мети інвестора. Він може складатися з одного цінного паперу або декількох видів цінних паперів з різними інвестиційними цінностями: акціями, облигаціями, депозитними та ощадними сертифікатами та ін.

Вкладаючи вільні грошові кошти в цінні папери, інвестори формують портфель цінних паперів, і тут важливо виділити тип портфеля, виходячи зі співвідношення дохідності та ризику. В цілому дохід портфеля виникає за рахунок двох складових [23]:

- курсова різниця;
- поточні виплати (відсотки, дивіденди).

Зменшення ризику вкладень, як правило, досягається за рахунок диверсифікації (розподілу) портфеля, тобто невисокі доходи по одним цінним паперам компенсуються високоприбутковими. При цьому ризик скорочується за рахунок використання цінних паперів підприємств різних галузей економіки, не пов'язаних між собою.

1.2. Основні принципи формування інвестиційного портфелю

Відповідно до теорії та практики інвестування формування інвестиційного портфеля базується на кількох основних принципах (табл. 1.2). Сформульовані принципи спрямовані на впорядкування процесу формування інвестиційного портфеля та визначають поведінку інвесторів [1].

Таблиця 1.2

Основні принципи формування інвестиційного портфелю

Принцип	Характеристика
Принцип забезпечення реалізації інвестиційної стратегії	Формування інвестиційного портфеля має бути взаємопов'язане з довгостроковими, середньостроковими і поточними цілями інвестиційної стратегії організації, забезпечуючи їх наступність при плануванні інвестиційної діяльності

Продовження таблиці 1.2

Принцип забезпечення відповідності портфеля інвестиційних ресурсів	Цей принцип означає відповідність інвестиційного портфеля за структурою і обсягом інвестиційним ресурсам для забезпечення фінансової стійкості та ліквідності балансу
Принцип оптимізації співвідношення прибутковості і ризику	Дотримання певних інвестиційною стратегією організації пропорцій між доходом і ризиком інвестицій, оптимізація їх співвідношення з метою недопущення суттєвих фінансових втрат і збитків
Принцип оптимізації співвідношення прибутковості та ліквідності	Дотримання певних пропорцій між доходом та ліквідністю інвестицій, оптимізація їх співвідношення для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності організації
Принцип забезпечення керованості портфелем	Цей принцип означає обмеженість інвестицій за складом і обсягом відповідно до можливостей організації по відстеженню прибутковості, ризику, ліквідності інвестицій та своєчасної диверсифікації інвестиційного портфеля

*Примітка: складено автором за джерелами [1]

Формування інвестиційного портфелю та управління ним включає кілька етапів, основні з яких наступні [39]:

1. Формулювання головної мети (забезпечення реалізації інвестиційної стратегії підприємства шляхом підбору найбільш дохідних та безпечних об'єктів інвестування) і системи основних цілей створення портфеля (забезпечення високих темпів зростання капіталу організації та її доходів, забезпечення мінімізації ризиків інвестицій, забезпечення достатньої ліквідності інвестиційного портфеля) та визначення системи пріоритетів в цілях (наприклад, що важливіше – регулярні дивіденди або зростання курсової вартості акцій), завдання рівнів прийнятних ризиків, розмірів очікуваного прибутку і можливих відхилень від нього тощо. Система цілей та пріоритетів формується з урахуванням сформованих умов інвестиційного клімату в країні та кон'юнктури ринків.

2. Оптимізація пропорцій різних видів інвестицій в рамках всього інвестиційного портфелю з урахуванням обсягів і видів інвестиційних та фінансових ресурсів.
3. Вибір конкретних реальних проектів, типів та видів цінних паперів, інших фінансових інвестицій для включення в інвестиційний портфель; оцінка інвестиційної привабливості та інвестиційних якостей об'єктів інвестування і формування оптимального портфеля. В інвестиційний портфель повинні включатися об'єкти з різними рівнями ризику і доходу (так, основним принципом фондового ринку є те, що фінансові інструменти, що володіють більш високим потенційним доходом, як правило, мають більш високий рівень потенційного ризику, і навпаки). Основними критеріями включення об'єктів в інвестиційний портфель є співвідношення дохідності, ризику та ліквідності об'єктів інвестицій.
4. Моніторинг ефективності інвестиційного портфеля з метою його диверсифікації в міру зміни прибутковості та інших основоположних параметрів окремих складових, оцінка прибутковості, ризику та ліквідності інвестиційного портфеля та його окремих складових.
5. Управління інвестиційним портфелем (продаж і придбання натомість різних фінансових інструментів, продаж нерухомості та нематеріальних активів, робота з реальними інвестиціями) для підвищення (або стабілізації) прибутковості, безпеки і ліквідності його складу.

Узагальнюючи сказане, можна зробити висновок про те, що формування інвестиційного портфеля базується, перш за все, на певних принципах, які були розглянуті. Формування інвестиційного портфеля здійснюється після того, як були сформовані основні цілі інвестиційної політики, а також були визначені пріоритетні цілі формування портфелю інвестицій, перш за все, з урахуванням ситуації, що склалася на ринку, а саме, інвестиційного клімату та кон'юнктури ринку. Відправною точкою формування інвестиційного портфеля є, безпосередньо, взаємопов'язаний аналіз власних можливостей інвестора та, звичайно ж, інвестиційного зовнішнього середовища для

подальшого визначення допустимого рівня ризику з обліку прибутковості вкладень. В результаті даного аналізу задаються основні характеристики інвестиційного портфеля, а саме, ступінь допустимого ризику, розміри очікуваного доходу, можливі відхилення від нього і т.д., після цього здійснюється оптимізація пропорцій різних видів інвестицій в рамках всього інвестиційного портфеля з урахуванням обсягу і, відповідно, інвестиційних ресурсів [6].

Основна суть портфельного інвестування полягає в тому, що поліпшуються можливості інвестування в результаті додання об'єктам інвестування певних інвестиційних якостей, які, в свою чергу, неможливо було отримати при інвестуванні в окремо взятий об'єкт. Хотілося б підкреслити, що склад інвестиційного портфеля відображає інтереси конкретного інвестора.

Зазначимо, що в управлінні портфелем можна виділити дві основні стратегії: пасивну та активну. Пасивної стратегії дотримуються менеджери, які вважають, що ринок є ефективним. У такому випадку немає необхідності часто переглядати портфель, оскільки ефективний ринок завжди «правильно» оцінює активи. Пасивний портфель переглядається тільки в тому випадку, якщо змінилися установки інвестора, або на ринку сформувалася нова спільна думка щодо ризику та прибутковості ринкового портфеля [1].

Пасивне управління портфелем полягає у придбанні активів з метою тримання їх тривалий період часу. Якщо в портфель включено активи, випущені на певний період часу, наприклад, облігації, то після їх погашення вони замінюються аналогічними паперами до закінчення інвестиційного горизонту клієнта. При такій стратегії поточні зміни в курсовій вартості активів не приймаються в розрахунок.

Активне управління портфелем проводять менеджери, які вважають, що ринок не завжди, принаймні стосовно окремих паперів, є ефективним, а інвестори мають різні очікування щодо їх дохідності та ризику. У підсумку, ціна даних активів завищена або занижена. Тому активна стратегія зводиться

до частого перегляду портфеля в пошуках фінансових інструментів, які невірно оцінені ринком. Формуючи портфель, менеджер повинен визначити, в яких пропорціях включати в нього активи різних категорій, наприклад, акції, облігації і т. п.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ПРИВАТНОГО ІНВЕСТОРА

2.1. Консервативна модель інвестування

Консервативна (пасивна) інвестиційна стратегія має найбільш низьку прибутковість. У різних джерелах під нею розуміється рівень прибутковості до 15-20 відсотків річних. У той же час в даному випадку інвестор має мінімально можливий рівень інвестиційних ризиків. Тобто подібні вкладення на практиці практично не призводять до втрати інвестованого капіталу [20].

Консервативний портфель передбачає стабільність та надійність вкладених коштів. У консервативному портфелі числяться державні облигації, нерухомість, дорогоцінні метали, депозити.

Наведемо приклад консервативної моделі інвестування (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Структура портфеля консервативного інвестора

Акції – 10 %	Державні облигації – 50%	Корпоративні облигації – 20 %	Цінні папери з горизонтом інвестування не більше 1 року – 20 %
--------------	-----------------------------	----------------------------------	---

*Примітка: складено автором за джерелами [22]

Розглянемо основні інструменти реалізації консервативної стратегії інвестування.

Державні облигації. Облигації внутрішньої держпозики (ОВДП) – це цінні папери, які випускає держава Україна в особі Міністерства фінансів для залучення коштів виключно на внутрішньому ринку. Отримані кошти спрямовуються на обслуговування поточних боргів держави або інших потреб, пов'язаних з держбюджетом [54].

Україна зобов'язана інвесторам в ОВДП виплатити їх номінальну вартість при погашенні та дохід, відповідно до умови розміщення. Погашення ОВДП в повному обсязі (100% суми) гарантовано державою.

Зазначимо, що цінні папери мають певний термін дії і встановлену процентну ставку: після закінчення зазначеного періоду звернення Мінфін погашає випуск – повертає інвесторам вкладені гроші та купонний дохід. Обсяг ОВДП визначається держбюджетом. Всі питання, що стосуються випуску та обігу облігацій, регулюються Законом «Про цінні папери та фондовий ринок» [44].

Основна ознака державних цінних паперів: відповідальність за них несе уряд. Гарантіями виступають майно та інші активи, що знаходяться в державній власності.

Функції державних цінних паперів:

- добровільна мобілізація ресурсів в державний бюджет у вигляді кредитування дефіциту;
- грошово-кредитне регулювання, спрямоване на стиск (скорочення) грошової маси в обігу. За допомогою продажу своїх цінних паперів держава вилучає з обігу певну частину грошових коштів, що обмежує зростання інфляції і забезпечує стабілізацію курсу національної валюти.

Слід відмітити, що вкладення в ОВДП супроводжуються додатковими витратами. Необхідно відкрити поточний рахунок в банку (близько 100 гривень), відкрити рахунок у цінних паперах у зберігача цінних паперів (близько 400 гривень), заплатити брокеру комісію під час купівлі ОВДП (близько 500 гривень), оскільки фізична особа не може безпосередньо купувати ОВДП, заплатити за заведення цінних паперів на рахунок (близько 200 гривень), а також платити щомісячну комісію за їх зберігання (близько 100 гривень). Щоб вони були вигідними, ці інвестиції мають бути великими. Зазвичай в них вкладають від 1 мільйона гривень. З невеликими сумами тут робити нічого, адже додаткові витрати зможуть «з'їсти» весь дохід [29].

Важливим питанням, яке цікавить інвестора, є дохідність ОВДП. За даними Національного банку України у 2019 році дохідність ОВДП знижувалась (рис. 2.1). При цьому для гривневих ОВДП вона залишалась значно вищою, ніж для валютних.

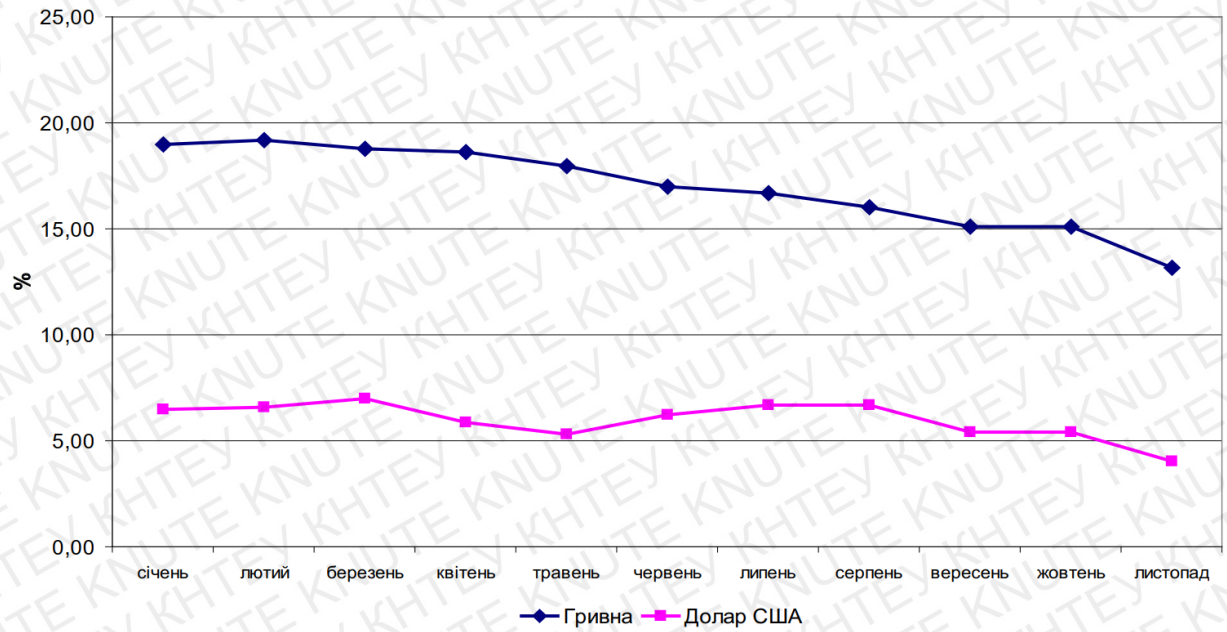

Рис. 2.1 Дохідність облігацій внутрішньої державної позики

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [45]

Експерти зазначають, що розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів в державні облігації є одним з інструментів залучення додаткових надходжень до місцевих бюджетів (у вигляді отримання процентних доходів). Шляхом придбання ОВДП місцеві бюджети беруть участь у процесі управління державною борговою політикою. Водночас слід враховувати той аспект, що розміщення коштів місцевих бюджетів у державних облігаціях є досить новим видом операцій, що на початку потребуватиме більшої уваги й зусиль для проведення всіх необхідних процедур [2].

Інвестиції в банківські депозити. Банківський депозит є найбільш простим та поширеним об'єктом інвестування серед фізичних осіб. Депозит –

це грошові кошти, передані кредитній установі з метою отримання доходу у вигляді відсотків і підлягають поверненню у визначений термін. Залежно від терміну, депозити можуть бути до затребуваності та строковими. Кошти з депозиту до затребуваності можна забрати в будь-який момент, процентна ставка є мінімальною. Строкові депозити можуть бути короткостроковими (від 1 до 3 місяців), середньостроковими (від 3 до 9 місяців) і довгостроковими (понад 9 місяців). При цьому процентна ставка тим більша, чим більший термін вкладень. На дохідність вкладу може вплинути не тільки ставка відсотка, але й метод нарахування відсотків. При методі нарахування з капіталізацією сума відсотків буде більше, ніж при методі нарахування простих відсотків [44].

Проаналізувавши депозитний ринок в Україні, визначили характерні особливості депозитної діяльності банків, які склалися протягом 2017-2019 років.

Встановили збільшення суми вкладів, залучених від фізичних осіб при загальному зниженні обсягів депозитного портфеля деяких банків. Банки впродовж досліджуваного періоду продовжували нарощувати обсяги вкладів на депозитах, залучених від фізичних осіб (рис. 2.2), їхній загальний приріст становив 18,36%. При цьому у низці банків експертами був відзначений «відплив» депозитних коштів, пов'язаний із перерахунком коштів, залучених в іноземній валюті, у гривневий еквівалент у зв'язку зі зміцненням гривні у другій половині 2019 р. [3].

Банки різних груп ведуть диверсифіковану політику щодо відсоткових ставок за депозитами. Банки з українським капіталом пропонують найвищі ставки. Найбільші банки, що входять до фінансово-промислових груп, пропонують ставки у межах 16-18% у гривні та 2,8-5% і 2,9-4,5% у доларах та євро відповідно. Так, найбільш дохідними є вклади у гривнях в банку «КредитДніпро», а в іноземній валюті – у «Мегабанку».

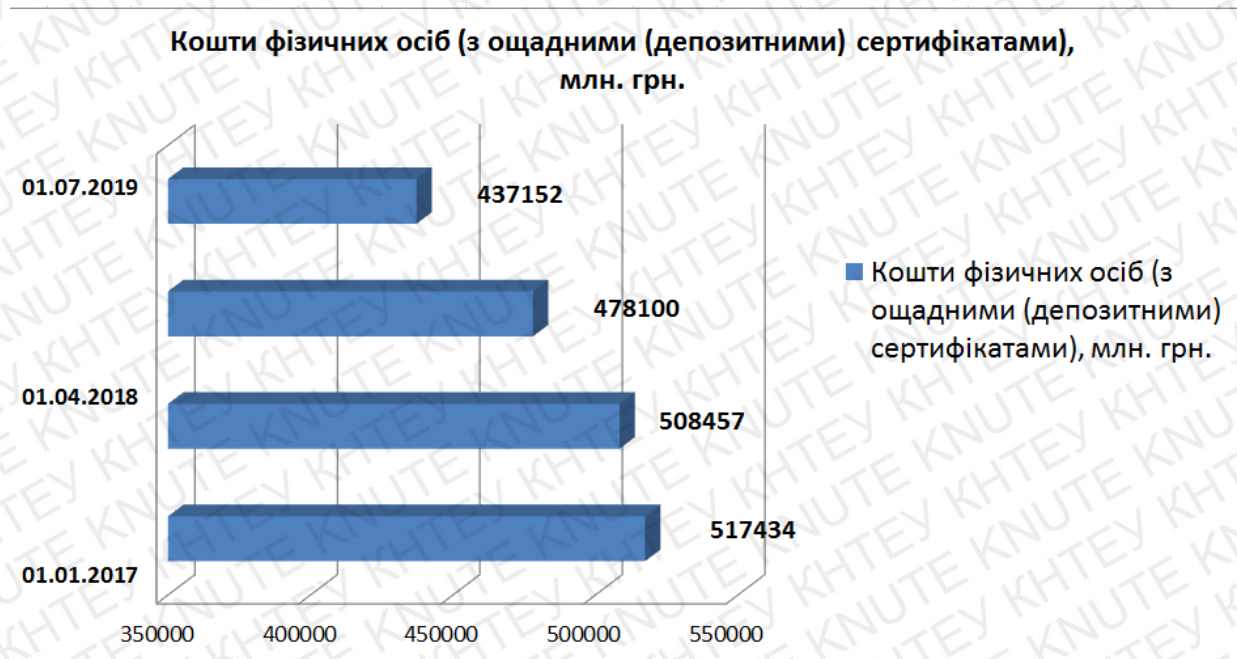

Рис. 2.2 Динаміка обсягів депозитного портфеля банків за вкладами фізичних осіб у 2017-2019 роках, млн. грн.

*Примітка: розраховано та побудовано автором на основі джерел [3]

Банки іноземних фінансових груп не особливо зацікавлені в залученні коштів від населення, оскільки переважно розраховують на фінансову підтримку своїх материнських структур. Тому депозитні ставки для фізичних осіб у них найнижчі на банківському ринку: 6-8,5% у гривні та 0,1-2,5% у доларах і 0,1-2% у євро. Найвищі ставки у гривнях пропонує населенню «Кредобанк», тоді як в іноземній валюті ставки «Прокредит банку» наближаються до рівня банків з українським капіталом [3].

Помірною на фоні інших груп виглядає політика банків із державною часткою. Їхні відсоткові ставки найчастіше встановлюються вище, ніж середньоринкові. При цьому вони перебивають інфляцію та дають змогу отримати відсотковий прибуток. До того ж 100-відсоткова гарантія вкладів від держави стає додатковим стимулом для розміщення коштів населення. Найкращі відсотки пропонує у гривнях «ПриватБанк» (8%), тоді як в іноземній валюті вклади краще відкривати в «Укргазбанку» (2,5% у доларах та 2% у євро) [39].

Розрахуємо консервативну модель інвестування на прикладі акцій ПАТ “Укрнафта” (UNAF), АТ “Райффайзен Банк Аваль” (BAVL) та стандартного вкладу “ПриватБанк” (прості відсотки) у співвідношенні <10%, <10%, <80% відповідно. Створимо таблицю (див. табл. 2.2), де P_0 показує ціну на момент покупки, N – це кількість акцій у портфелі, S_0 – початкова вартість інвестиційного інструменту, W – це частка кожного інструменту у портфелі, r – дохідність інвестиційного інструменту.

Для початку розрахуємо початкову вартість нашого портфелю. Початкова вартість інвестиційного інструменту розраховується шляхом множення ціни на кількість, початкова вартість портфелю це – сума початкових вартостей кожного інструмента. Для більш детального розуміння структури портфелю розрахуємо частку кожного інструменту у процентному співвідношенні. Частка в портфелі розраховується шляхом ділення початкової вартості інвестиційного інструменту на початкову вартість всього портфелю.

Таблиця 2.2

Моделювання інвестиційного портфеля консервативного типу

Інтервал 15.06-15.10.2020				
Назва	15.06.2020 (формування портфелю)			
	P_0	N	S_0	$W_0, \%$
UNAF	126,00	10	1 260,00	10
Депозит**	10000,00	1	10 000,00	80
BAVL	0,33	4 050	1 316,25	10
Гроші	1,00	-	-	0
Σ			12 576,25	100

Розрахуємо дохідність портфелю за перший період. Дохідність кожного інструменту розраховується як (кінцева вартість-початкова вартість)/початкову вартість. Дохідність всього портфелю розраховується шляхом геометричного зв'язування або як (сума кінцевої вартості портфелю-сума початкової вартості портфелю)/початкову вартість портфелю.

Таблиця 2.3

**Розрахунок доходності інвестиційного портфеля консервативного типу
за перший період інвестування**

Назва	Інтервал 15.06-15.10.2020				15.10.2020, 12:00 (продаж Украфти)
	26.06.2020, 11:59				
	P_1	N	S_1	$W_1, \%$	$r_1, \%$
UNAF	130,00	10	1 300,00	10	3
Депозит**	10024,11	1	10 024,11	79	0
BAVL	0,33	4 050	1 316,25	10	0
Гроші	1,00	-	-	0	
Σ			12 640,36	100	1

Дохідність акції UNAF склала 3%, за рахунок цього дохідність портфелю склала 1%. Приймаю рішення до продажу акцій UNAF.

Таблиця 2.4

**Розрахунок структури оновленого інвестиційного портфеля
консервативного типу**

Назва	Інтервал 15.10-13.11.2020			
	15.10.2020, 12:01			
	P_2	N	S_2	$W_2, \%$
UNAF	130,00	0	-	0
Депозит**	10267,40	1	10 267,40	79
BAVL	0,36	4 050	1 462,05	11
Гроші	1,00	1 300,00	1 300,00	10
Σ			13 029,45	100

Частка портфелю змінилась. 79% - депозит у АТ КБ “ПриватБанк”, 11% - акції АТ “Райффайзен Банк Аваль” (BAVL), 10% - гроші. Дохідність всього

портфелю за період володіння розраховується як
 $(1+\text{Дохідність}_1)*(1+\text{Дохідність}_2)$.

Таблиця 2.5

**Розрахунок дохідності інвестиційного портфеля консервативного типу за
 весь період інвестування**

Назва	Інтервал 15.10-13.11.2020				13.11.2020, 12:00	Дохідність за період володіння
	13.11.2020, 11:59	N	S ₃	W ₃ , %		
UNAF	P ₃ 117	0	-	0	0	3
Депозит**	10335,34	1	10 335,34	78	1	1
BAVL	0,38	4 050	1 539,00	12	5	5
Гроші	1,00	1 300,00	1 300,00	10	0	0
Σ			13 174,34	100	1	102

Примітки:

*складено автором за джерелами [21].

**Розрахунок депозиту див. Додаток В.

Дохідність портфелю консервативного типу за період володіння склала 2%.

2.2. Помірна модель інвестування

Помірна інвестиційна стратегія має на увазі більш високий рівень прибутковості. Як правило, можна отримати до 20-45 % річних. Проте, зі збільшенням доходу від вкладень зростає рівень ризиків. Тобто на відміну від консервативних інвестицій, помірні вже не можна вважати безпечними.

Наведемо приклад помірної моделі інвестування (табл. 2.6)

Структура портфеля помірною інвестора

Акції – 35%	Державні облигації – 15%	Корпоративні облигації – 15%	Цінні папери з горизонтом інвестування не більше 1 року – 15 %
-------------	-----------------------------	------------------------------------	---

*Примітка: складено автором за джерелами [22]

Зазначимо, що комбінований портфель містить і ризикові вкладення, і безризикові. У нього зазвичай включають акції та облигації.

Розглянемо більш детально основні інструменти реалізації помірної стратегії інвестування.

Інвестиції у фондовий ринок через брокера. Фондовий ринок, будучи частиною фінансового ринку, є сферою розміщення та обігу цінних паперів в формі купівлі-продажу [38]. Серед величезної кількості цінних паперів, перелік яких, згідно із законодавством є відкритим, основними для інвестицій фізичних осіб є такі емісійні цінні папери, як акції та облигації.

Акція – емісійний цінний папір, що закріплює права її власника (акціонера) на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством і на частину майна, що залишається після його ліквідації. Акція є іменним цінним папером [38].

Облигація – емісійний цінний папір, що закріплює право її власника на отримання від емітента облигації в передбачений термін її номінальної вартості або іншого майнового еквівалента. Облигація може також передбачати право її власника на отримання фіксованого в ній відсотка від номінальної вартості облигації або інші майнові права. Доходом по облигації є відсоток і / або дисконт [24].

Фізичні особи не можуть бути членами біржі, а самостійний вихід на ринок можливий тільки через професійних посередників – брокерів.

Брокерські послуги на фондовому ринку надають брокерські компанії, інвестиційні компанії та комерційні банки.

На сьогоднішній день брокерське обслуговування є найдоступнішим способом самостійного виходу на фондовий ринок. Для нього характерна відсутність обмежень на розмір капіталу (розмір грошових коштів на рахунку інвестора обмежується тільки вартістю одного лота цінних паперів на ринку), необмежені терміни інвестування, відносно невеликий розмір комісії, самостійний контроль над ризиками і самостійне формування інвестиційної стратегії, висока ліквідність вкладених коштів. Теоретично, цей вид інвестицій дозволяє інвестору отримати найбільшу прибутковість, але для цього він повинен володіти спеціальними знаннями і навичками, а також мати достатньо вільного часу для аналізу ринків і вивчення нової інформації, що не характерно для більшості фізичних осіб [24].

Блакитні фішки – це акції найбільших, ліквідних та надійних компаній. Вони мають стабільні показники доходів і виплачуваних дивідендів. Зазвичай такі компанії входять і складають основу провідних фондових індексів тієї чи іншої країни. Наприклад, в США такі компанії є основою індексу SNP 500 та Nasdaq, а в Японії – Nikkei 225. В Україні є два популярних індекси – ПФТС та UX. Як приклад західних акцій блакитних фішок можна привести акції таких всесвітньо відомих компаній, як: Microsoft, Ford, IBM, Coca-Cola Company, Hewlett Packard, Google, American Express Company та ін. [7].

Блакитні фішки українського ринку – це підприємства гірничо-металургійного сектора, енергогенеруючі компанії, флагмани вітчизняного машинобудування, а також єдиний представник нафтогазового сектора – Укрнафта та ряд банків.

Інвестиції в дорогоцінні метали. Зазначимо, що до дорогоцінних металів відносяться: золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, рутеній та осмій). При цьому, тільки чотири з восьми цих металів вважаються банківськими, а, отже, тільки вони доступні для інвесторів. Основними способами інвестування в дорогоцінні метали є: злитки

дорогоцінних металів, інвестиційні монети, ювелірні вироби та знеособлені металеві рахунки [34].

Найбільш поширеним і зручним варіантом інвестування є знеособлені металеві рахунки, оскільки вони мають ряд переваг:

- ПДВ (податок на додану вартість), як при продажу золотих злитків, відсутній;
- у вартість придбаних цінностей не включаються витрати на виготовлення, на відміну від монет та ювелірних виробів;
- висока ліквідність;
- відсутність витрат, пов'язаних із зберіганням, транспортуванням і сертифікацією фізичного металу.

Знеособлені металеві рахунки – рахунки, що відкриваються кредитною організацією для обліку дорогоцінних металів без вказівки індивідуальних ознак і здійснення операцій по їх залученню та розміщенню. Відкриваючи металевий рахунок (МР), фізична особа не набуває фізичного металу, а на рахунок відбивається кількісна характеристика маси металу та вартісна балансова оцінка. Інвестор отримує дохід тільки від різниці в ціні дорогоцінних металів на початок відкриття МР та на його кінець [22].

Купівля-продаж дорогоцінних металів є популярним напрямом інвестування в нашій державі. В Україні ринок дорогоцінних металів, крім банківських металів, регулює Міністерство фінансів та НБУ. За нормативами НБУ банки не мають права працювати з дорогоцінними металами. Щодо інвестиційної привабливості самого металу, то сьогодні тройська унція золота коштує близько 1500 \$, а за останній рік її вартість була досить волатильною (рис. 2.3).

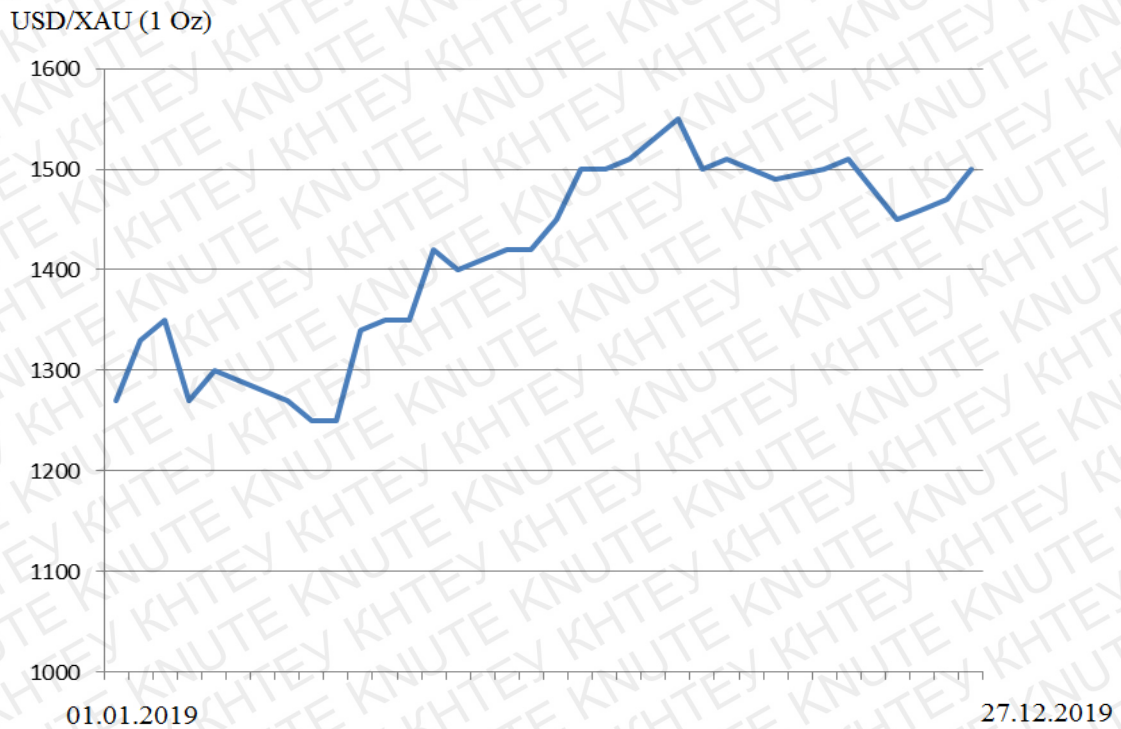

Рис. 2.3 Динаміка вартості золота (дол. США), 2019 рік

*Примітка: побудовано автором на основі джерел [18]

На ринку дорогоцінних металів інвесторів стримує значний спред між ціною покупки та ціною продажу золотих злитків, що перевищує 15%. Таким чином, враховуючи тенденцію зміни вартості золота в останній рік, бачимо, що воно є досить привабливим інструментом для інвестора, хоча й досить ризиковим.

Пайові інвестиційні фонди. Пайовий інвестиційний фонд (ПІФ) являє собою відокремлений майновий комплекс, не має статусу юридичної особи і перебуває під керівництвом керуючої компанії. Фізичні особи передають свої вільні заощадження з метою їх подальшого інвестування в різні активи і отримання відповідного прибутку. Тим самим інвестори купують інвестиційні паї певного фонду [54].

Інвестиційний пай є цінним папером, що засвідчує частку пайовика у спільній власності фонду. Дохід інвестор отримує від зростання вартості майна пайового інвестиційного фонду, що відбувається при ефективній діяльності керуючої компанії. У разі, коли компанія некоректно управляє

довіреними їй засобами, вартість належних пайовику інвестиційних паїв падає та інвестор зазнає збитків.

На даний момент функціонування пайових інвестиційних фондів здійснюється на основі повної, прозорої та несуперечливої правової бази, що дає фізичним особам впевненість у захисті своїх прав і підвищує їх рівень довіри до даного фінансового інституту. У діяльності пайового інвестиційного фонду беруть участь не тільки керуюча компанія, але також і наступні організації [13]:

- Спеціалізований депозитарій – юридична особа, що здійснює зберігання та облік майна, що становить пайовий інвестиційний фонд, а також контроль над операціями з коштами фонду.
- Спеціалізований реєстратор – юридична особа, яка здійснює облік інформації про власників паїв та кількість приналежних їм інвестиційних паїв, фіксацію всіх випадків придбання, погашення, передачі та обміну паїв.
- Аудитор, який здійснює щорічну перевірку фінансового становища компанії, що управляє.
- Незалежні оцінювачі, які необхідні в разі інвестування в майно, яке потребує обов'язкової оцінки.

Така диверсифікована структура сприяє підвищенню рівня довіри приватного інвестора, але також призводить до збільшення витрат інвестора, який змушений оплачувати послуги всіх даних організацій.

Пайовий інвестиційний фонд є відкритим, якщо придбання і погашення паїв проводиться в будь-який робочий день; біржовим, якщо інвестиційний пай можна продавати на біржі, зазначений в правилах довірчого управління; інтервальним, якщо операції з паями здійснюються в певні періоди часу (зазвичай по два тижні чотири рази на рік); закритим, якщо фонд створений для реалізації довгострокових інвестицій і продаж паїв здійснюється після закінчення терміну дії фонду [25].

Портфель індексних фондів аналогічний індексу фондового ринку, тобто містить ті акції, які входять в обраний індекс. Хедж-фонди, фонди венчурних інвестицій, фонди прямих інвестицій та кредитні фонди призначені тільки для кваліфікованих інвесторів.

Якщо інвестор дотримується пасивної стратегії, то найбільш ефективним видом ПФУ для нього буде індексний фонд. Портфель такого фонду формується відповідно до структури і складу біржового портфеля. Ефективність інвестицій полягає в тому, що навіть досвідченим керівникам в довгостроковій перспективі не вдається «обіграти» індекс, а самостійне придбання цінних паперів в обсязі та кількості деякого індексу є дуже важким і для багатьох непосильним фінансовим завданням [32].

За стратегією інвестування було виділено 3 види ПФів. Фонди доходів орієнтовані на отримання поточних виплат (в основному в якості активу виступають облігації та привілейовані акції). Фонди зростання націлені на забезпечення зростання вартості інвестицій (активи можуть бути представлені різними акціями). Змішані фонди об'єднують в собі цілі фондів зростання і доходу. Якщо керуюча компанія інвестує в безліч країн, то такий фонд називається глобальним; якщо в активи конкретного регіону – регіональним фондом; і якщо в активи однієї країни – національним фондом.

Залежно від стилю управління ПФи поділяють на активні та пасивні. У першому випадку керуюча компанія постійно змінює інвестиційний портфель, замінюючи одні активи іншими. У другому випадку стиль управління спрямований на отримання середнього рівня прибутковості при заданому рівні ризику і портфель не підлягає змінам протягом тривалого часу. Критерії прибутковості і ризику є суб'єктивними і не дозволяють однозначно визначити пайовий інвестиційний фонд [32].

Інвестиції в структуровані продукти. Фондовий ринок та ринок деривативів привабливий для інвесторів з точки зору потенційної прибутковості. Але в той же час нестабільність і невизначеність даних ринків тягне за собою високі ризики втрати капіталу. Ризик зростає у непрофесійних

учасників, які не володіють специфічними знаннями, досвідом і часом на ретельний аналіз ринку. На сьогоднішній день існує можливість інвестування із захистом капіталу, яка дозволяє брати участь фізичній особі в зростанні ринку без ризику втрати капіталу при несприятливому результаті [44].

Дана можливість представлена такими інвестиційними інструментами, як структурований продукт та інвестиційне страхування життя.

Структурований продукт – «це складний фінансовий продукт, який поєднує в собі ризикову та безризикову складові в пропорціях, встановлених в момент випуску, що має заздалегідь визначений коефіцієнт участі покупця і випускається емітентами з метою задоволення власних господарських потреб» [10]. Таким чином, він включає в себе захищену і ризиковану складові. У захищену частину входять безризикові інструменти (з фіксованою дохідністю), як правило, це банківські депозити, які крім того, що володіють фіксованою прибутковістю, беруть участь в системі страхування вкладів. Також, крім банківських депозитів це можуть бути державні облігації, єврооблігації. Дохідна частина складається з одного або декількох ризикових інструментів, що генерують підвищений дохід. До них відносяться похідні фінансові інструменти, прив'язані до базового активу – активу, який може обертатися на біржі (акції, фондові індекси, валюта, сировина). Кожний структурований продукт розрахований на певну вигідну інвестору поведінку базового активу: на зростання або падіння ціни базового активу

Як правило, структуровані продукти емітуються банками та інвестиційними компаніями. При придбанні даного продукту, інвестор не має інформації про те, куди саме і в яких пропорціях будуть інвестовані його грошові кошти. Замість цього в договорі вказується коефіцієнт участі, який буде забезпечений за його продукту або формула для розрахунку прибутковості. Коефіцієнт участі – основний параметр структурованого продукту, який визначає ступінь його інвестиційної привабливості. Він показує, яка частина від потенційної прибутковості базового активу буде виплачена інвестору в кінці періоду інвестування. Чим вище даний коефіцієнт,

тим привабливішим є продукт. Термін звернення вітчизняних товарів обмежений одним роком, а коефіцієнт участі по інструментам із захистом капіталу становить не більше 50%. Вторинний ринок практично відсутній [10].

Виділяють наступні види гарантій повернення коштів з інвестицій в структуровані продукти:

- повна гарантія – інвестору буде повернута вся сума вкладень незалежно від ситуації на ринку;
- часткова гарантія – гарантоване повернення певної частки капіталу (зазвичай 90%-100%).

Також, як особливість даних продуктів варто відзначити той факт, що комісія може бути як у явній, так і в неявній формі, коли вона автоматично вбудовується в параметри продукту.

Ще одним інструментом із захистом капіталу є інвестиційне страхування життя. Являє собою сукупність класичного накопичувального страхування та інвестування в різні активи. Кошти, що передаються страховій компанії за договором інвестиційного страхування життя, діляться на дві частини: гарантійний та інвестиційний фонд. Перша частина інвестується в інструменти з фіксованою прибутковості, друга – в більш ризикові та потенційно прибуткові фінансові активи [28].

Страхова сума за договором дорівнює сумі внесеного внеску. Вона виплачується після закінчення програми (100-й % захист капіталу) або при настанні страхового випадку незалежно від поведінки базового активу.

На відміну від інших інструментів із захистом капіталу, договори інвестиційного страхування життя мають такі особливості [28]:

- довгострокові інвестиції, в середньому 5-7 років;
- дострокове виведення коштів практично неможливе, за дострокове розірвання договору передбачено високі штрафи;
- обмежений список доступних базових активів;
- низька ліквідність;

- в разі виникнення важких ситуацій, пов'язаних з життям та здоров'ям, тобто при настанні страхового випадку, інвестор отримує грошові кошти в короткий термін.

Розрахуємо помірну модель інвестування на прикладі акцій ПАТ “Укрнафта” (UNAF), АТ “Райффайзен Банк Аваль” (BAVL) та стандартного вкладу “ПриватБанк” (прості відсотки) у співвідношенні <50%, <50%, <1% відповідно. Створимо таблицю (див. табл. 2.4), де P_0 показує ціну на момент покупки, N – це кількість акцій у портфелі, S_0 – початкова вартість інвестиційного інструменту, W – це частка кожного інструменту у портфелі, r – дохідність інвестиційного інструменту.

Для початку розрахуємо початкову вартість нашого портфелю. Початкова вартість інвестиційного інструменту розраховується шляхом множення ціни на кількість, початкова вартість портфелю це – сума початкових вартостей кожного інструмента. Для більш детального розуміння структури портфелю розрахуємо частку кожного інструменту у процентному співвідношенні. Частка в портфелі розраховується шляхом ділення початкової вартості інвестиційного інструменту на початкову вартість всього портфелю.

Таблиця 2.7

Моделювання інвестиційного портфеля помірною типу

Назва	Інтервал 15.06-15.10.2020			
	15.06.2020 (формування портфелю)	N	S_0	$W_0, \%$
	P_0	N	S_0	$W_0, \%$
UNAF	126,00	80	10 080,00	50
Депозит*	10000,00	1	10 000,00	50
BAVL	0,33	50	16,25	0
Гроші	1,00	-	-	0
Σ			20 096,25	100

Розрахуємо дохідність портфелю за перший період. Дохідність кожного інструменту розраховується як (кінцева вартість-початкова вартість)/початкову вартість. Дохідність всього портфелю розраховується

шляхом геометричного зв'язування або як (сума кінцевої вартості портфелю - сума початкової вартості портфелю) / початкову вартість портфеля.

Таблиця 2.8

Розрахунок доходності інвестиційного портфеля помірною типу за перший період інвестування

Назва	Інтервал 15.06-15.10.2020				15.10.2020, 12:00 (продаж Укрнафти)
	26.06.2020, 11:59	N	S ₁	W ₁ , %	
	P ₁				r ₁ , %
UNAF	130,00	80	10 400,00	51	3
Депозит*	10024,11	1	10 024,11	49	0
BAVL	0,33	50	16,25	0	0
Гроші	1,00	-	-	0	
Σ			20 440,36	100	2

Дохідність акції UNAF склала 3%, за рахунок цього дохідність портфелю склала 2%. Приймаю рішення до продажу акцій UNAF.

Таблиця 2.9

Розрахунок структури оновленого інвестиційного портфеля помірною типу

Назва	Інтервал 15.10-13.11.2020			
	15.10.2020, 12:01	N	S ₂	W ₂ , %
	P ₂			
UNAF	130,00	0	-	0
Депозит*	10267,40	1	10 267,40	50
BAVL	0,36	50	18,05	0
Гроші	1,00	10 400,00	10 400,00	50
Σ			20 685,45	100

Частка портфелю змінилась. 50% - депозит у АТ КБ "ПриватБанк", менше 1% - акції АТ "Райффайзен Банк Аваль" (BAVL), менше 50% - гроші. Дохідність

всього портфелю за період володіння розраховується як $(1+\text{Дохідність}_1)*(1+\text{Дохідність}_2)$.

Таблиця 2.10

Розрахунок дохідності інвестиційного портфеля помірною типу за весь період інвестування

Назва	13.11.2020, 11:59				13.11.2020, 12:00	Дохідність за період володіння
	P_3	N	S_3	$W_3, \%$	$r_2, \%$	$R_3, \%$
UNAF	117	0	-	0	0	3
Депозит*	10335,34	1	10 335,34	50	1	1
BAVL	0,38	50	19,00	0	5	5
Гроші	1,00	10 400,00	10 400,00	50	0	0
Σ			20 754,34	100	0	102

Примітки:

*складено автором за джерелами [21].

**Розрахунок депозиту див. Додаток В.

Дохідність помірною портфелю, як і дохідність консервативного, склала 2%.

2.3. Агресивна модель інвестування

Використання агресивної інвестиційної стратегії може призвести до отримання найбільш високої прибутковості (вище 45-50 % річних). На практиці цей показник може бути вище вказаних значень на кілька порядків. Іноді він досягає 100, 300 і навіть 1000% річних.

Очевидно, що працюючи з такими агресивними фінансовими інструментами, інвестор стикається з високими ризиками. У деяких випадках їх значення прагнуть до абсолюту, тобто до 90 і навіть 100 %.

Наведемо приклад агресивної моделі інвестування (табл. 2.5).

Таблиця 2.11

Структура портфеля агресивного інвестора

Акції – 60 %	Державні облигації – 20 %	Корпоративні облигації – 10%	Цінні папери з горизонтом інвестування не більше 1 року – 10 %
--------------	---------------------------	------------------------------	--

*Примітка: складено автором за джерелами [22]

Агресивна стратегія передбачає, що в складі портфеля знаходяться високоприбуткові інструменти (ф'ючерси, акції, паї, частки в ризикових та венчурних підприємствах).

До найбільш поширених інструментів агресивної стратегії інвестування слід віднести торгівлю на Форексі, крипторинку, ф'ючерси.

Позабіржовий валютний ринок Forex. Позабіржовий валютний ринок Forex, будучи сегментом фінансового ринку, являє собою ще одну інвестиційну можливість для фізичної особи.

Спочатку варто відзначити, що вкладення в даний ринок не можна назвати інвестиціями, а осіб, які їх здійснюють, інвесторами. Приватні особи, як одні з учасників ринку Forex називаються трейдерами, основною метою яких є отримання короткострокової вигоди від зміни котирувань валютних пар.

Валютний ринок – це один з видів фінансового ринку, на якому об'єктом купівлі-продажу виступають іноземна валюта та фінансові інструменти, обслуговуючі операції з нею. А ринок Forex – це «міжбанківський світовий валютний ринок, де обмін валют здійснюється за вільними цінами» [4].

Основними інструментами валютного ринку Forex є угоди Спот, Валютний своп, позабіржові та біржові термінові контракти на валюту. До термінових позабіржових контрактів відносяться форварди та опціони, до біржових – валютні ф'ючерси, стандартні опціони [47].

Для того, щоб вийти на валютний позабіржовий ринок та взяти участь в торгах, фізичній особі необхідно звернутися до дилінгової компанії, де можна

пройти навчання, відвідати відповідні семінари, ознайомитися з літературою, де більш детально розповідається про торгівлю на даному ринку та її особливості. Великих стартових вкладень ринок Forex не вимагає, вихід можливий з парою сотень доларів.

Основне завдання трейдерів зводиться до того, щоб купити дешевше і продати дорожче. При цьому необхідно постійно уважно стежити за рухом курсу, аналізувати світові події, володіти навичками технічного аналізу та вміти передбачати майбутнє становище ринку. Учасники здійснюють операції в основному через електронні системи, які є більш надійними та більш швидкими. Найбільшого поширення набули системи Reuters dealing та Electronic Broking System [4].

Однією з особливостей ринку Forex є те, що котирування, на основі яких відбуваються угоди, встановлюються не валютною біржею, а самою дилінговою компанією, що свідомо може ставити трейдера у програшне становище. Незважаючи на те, що ринок Forex стрімко розвивається та залучає своєю доступністю (низький поріг входу, цілодобова робота ринку, висока ліквідність, низькі вимоги до гравців), недостатнє законодавче регулювання призводить до того, що учасники ніяк не захищені від недобросовісної роботи форекс-брокера. Також, для фізичних осіб даний спосіб вкладення коштів вимагає великих затрат часу, необхідного рівня знань і навичок.

Інвестування у криптовалюту. Слово «криптовалюта» сьогодні у багатьох інвесторів, які працюють на фондовому ринку, асоціюється з лотереєю або азартними іграми. Дійсно, такі активи, як Bitcoin та Ethereum, дуже спекулятивні та волатильні [32].

Ціннісне інвестування – це стратегія, при якій відбираються недооцінені акції. Реальну вартість паперу оцінити практично неможливо і тому інвестори намагаються зробити максимально точне припущення, ґрунтуючись на аналізі фінансових звітів компанії. Дуже часто інвестори, використовують стратегію вартості, заробляють на панічних продажах паперу чи інших ірраціональних ситуаціях [1].

Криптовалютні проекти не подають баланси і звіти по прибутку, тому правильно оцінити їх реальну вартість важко. Тим не менш, деякі ключові принципи ціннісного інвестування все ж можна застосувати й до цієї групи активів.

Криптовалюта являє собою децентралізовану мережу, в якій відбуваються обмін інформацією та її перевірка. Кожна цифрова монета має свої відмінні риси, що стосуються можливостей мережі, побудови мережі та складності процесу майнінг, тобто перевірки блоків в обмін на безкоштовні монети [44].

В даний час існування криптовалют майже не регулюється на законодавчому рівні, що є однією з причин величезних коливань ціни. До криптовалют повинен бути застосований інший підхід, відмінний від того, який інвестори використовують при роботі з акціями та іншими фінансовими інструментами.

Інвестування у ф'ючерси. Ф'ючерси на індекси являють собою групу ф'ючерсних контрактів, які є похідними від величини взятого в розрахунок фондового індексу.

Ф'ючерси на індекси широко застосовуються як з метою спекуляції на індексних значеннях, так і для хеджування цінних паперів, які використовуються в розрахунку даного конкретного індексу [6].

Прибуток по ф'ючерсах на індекси залежить від динаміки обраного індексу. Динаміка ж індексу, в свою чергу, є виразом коливань цін на ту чи іншу групу цінних паперів, які торгуються на обраній біржі.

Інвестування такого роду дає широкі можливості для вигідного вкладення коштів, оскільки інвестору немає необхідності купувати базові активи (цінні папери). Купівля ф'ючерсу становить малу частку від вартості самого активу, а прибуток при цьому може бути досить високим і, що особливо важливо, – гарантованим.

Ризики при інвестиціях у ф'ючерси на індекси пов'язані з гарантійним забезпеченням, яке використовується при здійсненні операцій з ф'ючерсами.

Гарантійне забезпечення являє собою внесок, що повертається, який інвестор сплачує при відкритті контракту на ф'ючерс. Розмір застави залежить від різних чинників, але зазвичай не перевищує 10% від ціни ф'ючерсу. Однак розмір гарантійного забезпечення – не твердо зафіксована величина. Розмір забезпечення може змінюватися навіть після того, як інвестор уже вклався у ф'ючерси. Ризик пов'язаний з можливістю закриття угоди брокером в той момент, коли розмір гарантійного забезпечення по ф'ючерсу збільшився, а коштів на рахунку інвестора недостатньо, щоб покрити цю величину. У зв'язку з цим, при інвестуванні у ф'ючерси необхідно постійно контролювати стан біржі та величину гарантійного забезпечення [22].

Розрахуємо агресивну модель інвестування на прикладі акцій ПАТ “Укрнафта” (UNAF), АТ “Райффайзен Банк Аваль” (BAVL) та стандартного вкладу “ПриватБанк” (прості відсотки) у співвідношенні $<77\%$, $<3\%$, $<20\%$ відповідно. Створимо таблицю (див. табл. 2.6), де P_0 показує ціну на момент покупки, N – це кількість акцій у портфелі, S_0 – початкова вартість інвестиційного інструменту, W – це частка кожного інструменту у портфелі, r – дохідність інвестиційного інструменту.

Для початку розрахуємо початкову вартість нашого портфелю. Початкова вартість інвестиційного інструменту розраховується шляхом множення ціни на кількість, початкова вартість портфелю це – сума початкових вартостей кожного інструмента. Для більш детального розуміння структури портфелю розрахуємо частку кожного інструменту у процентному співвідношенні. Частка в портфелі розраховується шляхом ділення початкової вартості інвестиційного інструменту на початкову вартість всього портфеля.

Таблиця 2.12

Моделювання інвестиційного портфеля агресивного типу

Інтервал 15.06-15.10.2020				
Назва	15.06.2020 (формування портфелю)			
	P_0	N	S_0	$W_0, \%$
UNAF	126,00	305	38 430,00	77
Депозит	10000,00	1	10 000,00	20
BAVL	0,33	4 050	1 316,25	3
Гроші	1,00	-	-	0
Σ			49 746,25	100

Розрахуємо дохідність портфелю за перший період. Дохідність кожного інструменту розраховується як (кінцева вартість-початкова вартість)/початкову вартість. Дохідність всього портфелю розраховується шляхом геометричного зв'язування або як (сума кінцевої вартості портфелю-сума початкової вартості портфелю)\початкову вартість портфеля.

Таблиця 2.13

Розрахунок доходності інвестиційного портфеля агресивного типу за перший період інвестування

Інтервал 15.06-15.10.2020					
Назва	26.06.2020, 11:59				15.10.2020, 12:00 (продаж Украфти)
	P_1	N	S_1	$W_1, \%$	$r_1, \%$
UNAF	130,00	305	39 650,00	78	3
Депозит	10024,11	1	10 024,11	20	0
BAVL	0,33	4 050	1 316,25	3	0
Гроші	1,00	-	-	0	
Σ			50 990,36	100	3

Дохідність акції UNAF склала 3%, за рахунок цього дохідність портфелю склала 3%. Приймаю рішення до продажу акцій UNAF.

Таблиця 2.14

Розрахунок структури оновленого інвестиційного портфеля агресивного типу

Назва	Інтервал 15.10-13.11.2020			
	15.10.2020, 12:01	N	S ₂	W ₂ , %
UNAF	130,00	0	-	0
Депозит	10267,40	1	10 267,40	20
BAVL	0,36	4 050	1 462,05	3
Гроші	1,00	39 650,00	39 650,00	77
Σ			51 379,45	100

Частка портфелю змінилась. 20% - депозит у АТ КБ “ПриватБанк”, менше 3% - акції АТ “Райффайзен Банк Аваль” (BAVL), 77% - гроші. Дохідність всього портфелю за період володіння розраховується як $(1+Дохідність_1) \cdot (1+Дохідність_2)$.

Таблиця 2.15

Розрахунок дохідності інвестиційного портфеля агресивного типу за весь період інвестування

Назва	13.11.2020, 11:59	N	S ₃	W ₃ , %	13.11.2020, 12:00	Дохідність за період володіння
	P ₃				r ₂ , %	R ₃ , %
UNAF	117	0	-	0	0	3
Депозит	10335,34	1	10 335,34	20	1	1
BAVL	0,38	4 050	1 539,00	3	5	5
Гроші	1,00	39 650,00	39 650,00	77	0	0
Σ			51 524,34	100	0	103

Примітки:

*складено автором за джерелами [21].

**Розрахунок депозиту див. Додаток В.

Дохідність інвестиційного портфелю за агресивним типом склала 3%.

Таким чином, в залежності від мети інвестування, готовності ризикувати та початкового внеску кожен інвестор може скласти оптимальний для себе портфель, від цього, напрямку, буде залежати дохідність інвестиційного портфелю. При наборі інструментів які були розглянуті у помірній, консервативній та агресивній моделях – мій вибір належить агресивній моделі. Результатом цього вибору буде вища дохідність.

РОЗДІЛ 3

ПОРІВНЯННЯ СТРАТЕГІЙ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ

Встановлено, що варіантів інвестування (точніше, фінансових інструментів) існує безліч. Для приватного інвестування найбільш поширеними вважаються банківські депозити, валюта та дорогоцінні метали, інвестиційні фонди, а також цінні папери. Кожен варіант має свої переваги. Однак завжди слід пам'ятати найважливіше правило інвестування: чим менший ризик, тим менший прибуток. Отже, розглянемо дані фінансові інструменти більш докладно.

Банківський депозит, як об'єкт інвестицій фізичних осіб привабливий тим, що [1]:

- для відкриття спеціального рахунку в банку фізичній особі не потрібні специфічні знання або досвід;
- це надійні інвестиції з мінімальним рівнем ризику, держава забезпечує повернення коштів в разі настання страхового випадку;
- за обслуговування рахунку фізична особа не несе значних витрат;
- доступний кожному інвестору з точки зору мінімального розміру банківського вкладу (від 1000 грн.).

Але, не дивлячись на свої суттєві переваги, банківські депозити мають мінімальну прибутковість (зазвичай менше або на рівні інфляції), що дозволяє тільки зберегти свої заощадження, але ніяк не отримати додатковий реальний дохід [25].

Такий фінансовий інструмент як вкладення коштів у дорогоцінні метали застосовується приватними інвесторами досить рідко.

Недоліком інвестування в МР є те, що [34]:

- вкладені кошти не підлягають страхуванню в рамках державної системи страхування вкладів;

- безвідсоткові, тобто отримання доходу можливе тільки за рахунок зростання курсової вартості металу, а якщо ціни будуть падати, то буде отримано збиток;
- банківські спреди між курсом покупки і курсом продажу можуть становити 3,5-10%;
- відсутність фізичного металу на руках;
- самотійна сплата ПДФО (податок на доходи фізичних осіб), оскільки банк не є податковим агентом.

Таким чином, МР, володіючи рядом переваг мають також і суттєві недоліки, головним з яких є незахищеність вкладених коштів як від зміни ціни активу, так і від банкрутства кредитної організації. Крім розглянутих способів інвестування в дорогоцінні метали можливе придбання структурованих продуктів на золото зі стовідсотковим захистом капіталу, придбання акцій видобувних компаній, участь в колективних інвестиціях, вихід на терміновий ринок (торгівля ф'ючерсними та опціонними контрактами). Банківські злитки є валютою, їх легко конвертувати в готівку. До всього іншого, при купівлі та продажах злитків клієнт не платить додаткових комісій. Недоліком даного виду депозиту є маржа між ціною купівлі та продажу, яка «поглинає» більшу частину можливого доходу [32].

Розглянемо переваги використання у якості інвестиційного інструмента акцій, а саме блакитних фішок [44]:

1. Висока ліквідність. Це означає, що акції блакитних фішок можна в будь-який момент торгової сесії легко продати або купити. Не випадково, маржинальні та короткі позиції брокери дозволяють відкривати тільки в блакитних фішках.
2. В категорію акцій блакитних фішок зазвичай входять акції надійних компаній, які виплачують дивіденди своїм акціонерам стабільно і незалежно від результатів діяльності компанії.
3. Компанії-емітенти блакитних фішок є «прозорими» для інвесторів, оскільки намагаються публікувати детальну звітність, складену з

урахуванням світових стандартів і завірену авторитетними аудиторями. Як правило, великі компанії, чії акції входять в число блакитних фішок, дорожать своєю репутацією і строго дотримуються права приватних інвесторів.

Акції та облігації мають неоднакову привабливість для інвесторів. Облігації, як правило, забезпечують більшу безпеку заощаджень, ніж акції, і тому є більш привабливі для консервативних інвесторів. Однак акції надають їх держателю можливість множення свого капіталу і швидкого нарощування доходу. Разом з тим, володіння акціями може спричинити й фінансові втрати, тому акції підійдуть інвесторам, готовим прийняти ризик (інвесторам, які допускають можливість втрати значної частки інвестованих коштів) заради отримання більш високого доходу [32].

Головна відмінна риса взаємного фонду полягає в тому, що кожен його інвестор має неподільний відсоток в портфелі фонду, а тому ні у одного з інвесторів немає привілейованого статусу в порівнянні з іншими. Взаємні фонди випускають паї одного класу, які можуть бути придбані відповідно до уподобання інвесторів. Відповідно, частка інвестора в показниках фонду безпосередньо залежить від числа його паїв.

Суттєва перевага для інвестора, який вирішив вкластися в ППФ, полягає в тому, що йому не потрібно знати всі деталі про інвестиційний бізнес, головне – вибрати фонд, у якому зафіксовані інвестиційні цілі та рівні ризиків відповідають його власним. Обов'язок керівника фондом – інвестувати загальні грошові кошти для досягнення конкретного завдання фонду.

До переваг ППФів слід віднести [1]:

- державне регулювання в цілях забезпечення прозорості діяльності (реєстрація та управління ППФами жорстко контролюється державою, це захищає приватних інвесторів від порушень в управлінні фондами);
- професійне управління інвестиціями (немає необхідності постійно аналізувати величезний масив інформації, стежити за динамікою ринку

і оперативно реагувати на його зміни – це завдання фахівців керуючої компанії);

- диверсифікація інвестицій (кошти вкладників пропорційно розподіляються між усіма активами фонду, що дозволяє істотно знизити ризики. Тобто чим більше число або різноманітність входять у портфель активів, тим менший вплив на ціну паю надають негативні показники окремого активу);
- доступність дрібному інвестору. Мінімальна сума інвестицій в пайові інвестиційні фонди, як правило, не перевищує однієї тисячі дол.

Прийнявши рішення вкласти кошти в пайовий інвестиційний фонд, необхідно пам'ятати про можливі ризики, пов'язані з цим способом інвестування. Перерахуємо їх [35]:

- втрата капіталу (або його частини) внаслідок неграмотного управління коштами фонду. Щоб звести цей ризик до мінімуму, уважно підійдіть до вибору керуючої компанії. Бажано, щоб вона існувала на ринку не менше двох-трьох років, мала хорошу репутацію і управляла великими активами. Крім того, доцільно вкладати заощадження в кілька ПФів;
- ризик втратити кошти через шахрайство з боку співробітників фонду (керуючої компанії). Рекомендація аналогічна попередній. Варто зазначити, що ймовірність таких зловживань в даний час мала, оскільки діяльність ПФів регламентується законодавством і контролюється державою;
- ринкові ризики, тобто пов'язані з несприятливими ринковими тенденціями. Для мінімізації даного ризику має сенс вкладати кошти в кілька ПФів, що діють згідно з різними інвестиційним стратегіям і вкладають кошти в активи різних секторів економіки.

Таким чином, для інвестування в пайові інвестиційні фонди фізичній особі не обов'язково мати високу кваліфікацію і володіти високим обсягом початкових інвестицій, що робить цей спосіб інвестування доступним і привабливим для широкого кола осіб. Крім цього, інтереси колективних

інвесторів на належному рівні захищені державою, що позитивно позначається на привабливості даного об'єкта інвестування. Негативним моментом є той факт, що ПФИ можуть заробляти лише на зростаючому ринку, також коло можливих інвестиційних об'єктів обмежене.

Для фізичної особи до основних переваг структурованих продуктів з повним і частковим захистом капіталу можна віднести гарантований захист частини або всього інвестованого капіталу, можливість вкладати гроші на короткий термін і отримувати прибутковість більше банківських депозитів. А до основного недоліку можна віднести неповну участь у зростанні базового активу і, як наслідок, втрата додаткового доходу [22].

Зазначимо, що для фізичних осіб інструменти з частковим або повним захистом капіталу привабливі тим, що забезпечують повернення капіталу і високий рівень потенційної прибутковості, не вимагають досвіду інвестування та економлять час, оскільки дають можливість вкладати відразу в кілька інвестиційних об'єктів та не вимагають постійного контролю інвестицій. Але при цьому припускають відносно високий поріг входу, а також існує ймовірність того, що в разі несприятливого руху ринку, інвестор отримає дохідність нижчу, ніж за банківським депозитом.

Самостійні інвестиції на фондовому ринку та позабіржовому валютному ринку Forex потенційно можуть принести велику прибутковість, ніж інвестиції в депозити або в дорогоцінні метали за допомогою відкриття знеособлених металевих рахунків. Також вони дозволяють самостійно приймати рішення у виборі об'єктів та термінів інвестування, здійснювати повний контроль над інвестиційним процесом. При цьому, дані інвестиції є високоризикованими, часто вимагають від інвестора високих витрат часу, відповідних знань і навичок, прийняття повної відповідальності за інвестиційні рішення [6].

При консервативній стратегії інструменти з низькими ризиками мають високу ліквідність. Прибуток при цьому становить максимум 15 % річних. Ліквідність активу означає, що його легко продати, обміняти, закласти. Актив

затребуваний на ринку, і це робить його стабільним та надійним для інвестора. Він може бути впевнений, що його кошти «заморожені» та принаймні не знеціняться. Відповідні фінансові інструменти для даної стратегії: банківські вклади, акції великих перевірених компаній, вкладення в нерухомість, дорогоцінні метали. Великі інвестори нерідко використовують таку стратегію, яка носить довгостроковий характер [28].

Помірна стратегія передбачає використання кількох альтернативних підходів по відношенню до різних частин власного капіталу. Частина капіталу забезпечує високу прибутковість, а інша частина – низький рівень ризику. При цьому та частина портфеля, яка відповідає за прибутковість, вкладається у високоприбуткові фінансові інструменти з короткостроковим горизонтом інвестування. А інша частина портфеля інвестується в надійні або недооцінені активи на тривалий термін.

При агресивній стратегії прибуток є високим (до 100% і вище). Активи, які купуються за даної стратегії, мають найнижчу ліквідність. Інструментами такого роду користуються інвестори, які готові йти на ризик повної втрати вкладених коштів. Прийнято вважати, що такий вид стратегії характерний для спекулянтів. Для агресивної стратегії відмінно підходить інвестування в цінні папери, особливо в акції. Така стратегія, перш за все, заснована на волатильності ринку та його активів і пов'язаних з цим ризиком. При вкладенні всіх коштів в акції одного емітента рівень ризику значно підвищується, як і потенційний прибуток. Такі дії можуть як примножити свій капітал, так і втратити його [7].

Для консервативної моделі загальноприйнято говорити про співвідношення 70-20-10. Це означає що:

- 70% портфеля становлять активи з низькими інвестиційними ризиками;
- 20% портфеля – це інвестиції середньої надійності;
- 10% – це фінансові інструменти з високою прибутковістю.

Помірна модель має співвідношення 30-40-30, що означає:

- 30% – високонадійні низькодохідні активи;

- 40% – інвестиції в інструменти із середньою надійністю та прибутковістю;
- 30% – високоприбуткові активи з низькою надійністю.

Агресивний портфель складається за принципом 10-30-60, в структурі якого:

- 10% – активи з високою надійністю, але низькою прибутковістю;
- 30% – інвестиції із середньою прибутковістю та надійністю,
- 60% – високоприбуткові та високоризикові інструменти.

Наведені співвідношення не є чимось постійним і можуть змінюватися від випадку до випадку. Кожен інвестор підбирає для себе той варіант, який максимально задовольняє його завданням. Будь-яка частина у співвідношеннях представлених стратегій може збільшуватися або зменшуватися на 5-10 пунктів. Надані лише усереднені значення пропорцій.

Консервативні і помірні портфелі формують, як правило, на тривалий термін. Агресивні портфелі існують короткий час, іноді менше місяця.

Але це лише умовні орієнтири. На практиці трапляються форс-мажорні обставини, падіння котирувань акцій, інфляція, макроекономічний вплив. Ризик втратити всі вкладення існує завжди, навіть при самій консервативній стратегії.

Тому є необхідним створення оптимального портфеля інвестицій. Навіть за умови, що частка інструментів не принесе прибутку, у інвестора повинен залишитися або виграш за іншими вкладеннями, або він збереже свій капітал [23].

Що стосується агресивної стратегії, то формувати агресивний портфель можна тільки за умови, що засоби є вільні, не позикові та не останні.

При високому рівні ризику завжди є шанс втратити все. Структуру портфеля можна і потрібно регулярно оновлювати (табл. 3.1).

Особливості інвестиційного портфелю

Вид стратегії	Тип прибутку	Ступінь ризику	Горизонт інвестування
Агресивна	Високий / Спекулятивний	Високий	Короткостроковий
Помірна	Середній / Стійкий	Середній	Необмежений
Консервативна	Низький / Гарантований	Низький	Довгостроковий

*Примітка: складено автором за джерелами [22]

Вибір стратегії інвестування, а значить і портфелю, заснований на трьох аспектах:

1. Наявність та розмір вільних грошових коштів.
2. Оцінка ринкової ситуації.
3. Цілі інвестора.

Розберемо кожен пункт докладніше.

Від обсягу коштів залежить, що може дозволити собі інвестор. Очевидно, що при сумі в 5000 грн. вибір інвестора обмежений малою кількістю консервативних інструментів. Проте на вибір пропонується багато агресивних портфелів, включаючи частки в стартапи, ф'ючерси, участь у тендерних закупівлях і тому подібні ініціативи. Однак при наявності малої кількості коштів інвестувати всі гроші в агресивний портфель нерозумно [8].

Оптимізація портфеля в цьому випадку полягає в розподілі частини коштів на консервативні інструменти, наприклад, на мікрівклади в державні банки, дорогоцінні метали, вклади в іноземні підприємства, ПДФи.

При наявності великих стартових сум розглядаються проекти, нерухомість, придбання акцій та облігацій. Але і в цьому випадку формування

портфеля має спиратися на розрахунки і аналіз планованих інвестиційних проектів.

Важливою є оцінка ситуації на ринку. Інвестор не повинен припиняти постійно проводити моніторинг ринку та оцінювати аналітику. Проте, інвестору це може бути проблематично зробити з двох причин: бракує реальних знань та не вистачає часу оцінювати глобальні масиви інформації. У цьому випадку інвестори звертаються до посередників (брокерів та інвестиційних керуючих, банківських структур), які за маржу здійснюють управління коштами [11].

Аналізуючи питання, пов'язані з інвестуванням в досліджувані та інші активи, експерти та фінансові аналітики провели їх ранжування за ступенем ризику, де було враховано ймовірності втрати інвестицій з різних причин, надійність фінансових установ, волатильність фінансових ринків тощо. Цей рейтинг наведено в табл. 3.2. Середній бал з оцінок фінансових аналітиків становить від 1 до 10, де 1 – безризиковий актив, 10 – актив з найбільшим ризиком [30].

Таблиця 3.2

Ранжування активів за ступенем ризиковості

Актив	Ризиковість
ОВДП, гривня	1,6
ОВДП, долар	1,6
Кеш, долар	2,0
Депозит, долар	2,4
Депозит, гривня	2,4
Золото	3,7
Житлова нерухомість	4,8
Комерційна нерухомість	5,0
Інститути спільного інвестування, інвестиційні фонди	5,5

Продовження таблиці 3.2

Корпоративні облигації	6,0
Акції іноземних компаній	6,5
Торгівля на Forex	7,5
Криптовалюта	10,0

*Примітка: складено автором за джерелами [30]

Таким чином, абсолютно закономірно, що найменш ризикованими є інвестиції на ринку ОВДП та банківських депозитів, адже вони надають стабільну дохідність, тобто не мають спекулятивного ризику, на відміну від інших інвестиційних активів.

Як тільки інвестор визначився із стратегією інвестування та з типами активів, в які буде інвестувати, обсягами коштів, можна приступати до наповнення свого портфеля. Це можуть бути окремі акції та облигації або портфелі акцій та/або облигацій, пайові інвестиційні фонди, знеособлені металеві рахунки, а також всілякі їх комбінації.

Якщо інвестувати на короткий термін до 2 років, краще підбирати більш спокійні інструменти (депозити, облигації, ПФи облигацій, структурні продукти із захистом капіталу), так як ризики ринкових коливань на таких термінах підвищені (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Цілі інвестування

Найменування цілей	Характеристика
Довгострокові цілі (більше 7 років)	Інвестиції в широкий спектр цінних паперів приносять дохід практично для будь-якого періоду більше 10 років
Середньострокові цілі (від 2 до 7 років)	Використовуйте консервативні інструменти для реалізації цілей, від яких не можна відмовитися (пенсія), більш ризикові, якщо мета менш важлива (покупка автомобіля)
Короткострокові цілі (менше 2 років)	Короткострокові вкладення з найбільшим доходом при мінімальному ризику і можливістю швидко забрати гроші

*Примітка: складено автором на основі джерел [44]

Для середньострокового інвестування підійдуть пайові фонди облігацій, змішаних інвестицій, знеособлені металеві рахунки.

Якщо ж є можливість інвестувати на більш тривалий термін (від 10 років) та інвестор готовий взяти на себе певний ризик, можна включити в портфель і більш агресивні інструменти (акції, ПФи акцій).

В інвестиційному портфелі навіть для дуже консервативного інвестора неодмінно повинні бути агресивні інструменти (акції), якщо мова йде про накопичення через 5 і більше років. Справа в тому, що ризик інфляції дуже небезпечний на тривалих тимчасових горизонтах. Портфель із банківських депозитів цілком підійде на 1-2-3 роки, але на перспективу 5 і більше років може виявитися неефективним, так як максимум збереже капітал, але не примножить. Акції ж на тривалих інтервалах здатні «обганяти» інфляцію та примножувати капітал. Тому, нехай і в невеликій кількості, але в портфель на тривалий термін важливо включати інвестиційні інструменти, здатні обганяти інфляцію.

В результаті ви отримуєте портфель, який створений для задоволення ваших чітко визначених цілей, який може бути переглянутий з метою збалансування при зміні життєвих або ринкових обставин.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1) Визначено, що на сьогодні для потенційного інвестора існує достатня кількість інвестиційних інструментів, за допомогою яких можна вміло розпоряджатися своїм капіталом, зберігаючи та примножуючи його. Кожен потенційний інвестор може вибрати інвестиційний актив за критеріями дохідності та ризику, до яких можуть належати як традиційні, так і альтернативні напрями інвестування (від банківських депозитів до Інтернет-стартапів). Найменш ризикованим є інвестування у державні цінні папери, а саме ОВДП, які ще й мають привабливі показники дохідності.

2) Досліджені та порівняні основні стратегії інвестування (консервативна, помірна та агресивна), вибір яких залежить від початкового вкладу, мети інвестування та готовності ризикувати. При консервативній стратегії інструменти з низькими ризиками мають високу ліквідність. Прибуток при цьому становить максимум 15 % річних. При агресивній стратегії прибуток є високим – до 100% і вище. Помірна стратегія передбачає використання кількох альтернативних підходів по відношенню до різних частин власного капіталу. Прибуток при використанні даної стратегії досягає 30%, при цьому частина капіталу забезпечує високу прибутковість, а інша частина – низький рівень ризику. Консервативні та помірні портфелі формують, як правило, на тривалий термін. Агресивні портфелі існують короткий час, іноді менше місяця.

3) У дипломній роботі були розглянуті самостійні інвестиції приватних інвесторів в різні інвестиційні об'єкти. Самостійні інвестиції на банківському ринку, на ринку дорогоцінних металів є більш простими, зрозумілими і доступними для більшості приватних інвесторів. Вони не вимагають високої кваліфікації інвестора, а при інвестуванні в дорогоцінні метали через знеособлені металеві рахунки необхідно аналізувати ринок відповідного металу. Тут також висока ступінь свободи в ухваленні рішення та виборі об'єктів інвестування. Фізична особа самостійно вибирає вид і умови банківського вкладу, вид дорогоцінного металу.

4) При інвестиціях в банківські депозити витрати інвестора складаються тільки з суми вкладень, при відкритті МР до витрат додаються спред та комісії банку. Інвестиції в об'єкти фондового ринку або в позабіржовий валютний ринок Forex вимагають відповідного рівня знань технічного і фундаментального аналізу, пов'язані з великими ризиками, але в той же час можуть принести потенційно велику прибутковість, ніж інвестиції в депозити або в знеособлені металеві рахунки. При цьому інвестор також не обмежений у виборі інвестиційних об'єктів та термінів інвестування, що є їх перевагою.

5) Найбільш простим видом індивідуальних інвестицій є інвестиції в банківські вклади. Їх основними перевагами є: розмір початкових вкладень від 1000 грн., відсутність кваліфікації інвестора, відсутність додаткових витрат інвестора та необхідності сплати податку на доходи фізичних осіб закладами з прибутковістю понад 16 % річних. Основним недоліком депозитів є прибутковість не більше рівня інфляції. А відмінною рисою – страхування вкладів фізичних осіб з боку держави на суму не більше 200 000 грн..

6) Інвестиції в дорогоцінні метали в основному здійснюються через знеособлені металеві рахунки. До основних переваг яких відносяться: відсутність обов'язку щодо сплати ПДВ при продажі металу; висока ліквідність вкладень; відсутність витрат, пов'язаних із транспортуванням та зберіганням фізичного металу. Основними їх недоліками є відсутність страхування зі сторони держави, високі розміри банківських спредів (до 10 %), а також безвідсотковість, оскільки отримання доходу можливе тільки за рахунок зростання курсової вартості металу.

7) Самостійні інвестиції на фондовому ринку та позабіржовому валютному ринку Forex потенційно можуть принести велику прибутковість, ніж інвестиції в депозити або в дорогоцінні метали за допомогою відкриття знеособлених металевих рахунків. Також вони дозволяють самостійно приймати рішення у виборі об'єктів та термінів інвестування, здійснювати повний контроль над інвестиційним процесом. При цьому, дані інвестиції є високоризикованими, часто вимагають від інвестора високих витрат часу,

відповідних знань і навичок, прийняття повної відповідальності за інвестиційні рішення.

8) При здійсненні колективних інвестицій немає необхідності детально розбиратися у функціонуванні ринку, досить мати загальне уявлення про об'єкти інвестування. Інструменти колективних інвестицій (пайові інвестиційні фонди, загальні фонди банківського управління, біржові фонди та структуровані продукти) доступні будь-якій фізичній особі з мінімальним рівнем заощаджень.

9) Найбільш захищеними з боку держави, простими і доступними для широкого кола інвесторів є інвестиції в ПФи. Вкладення в загальні фонди банківського управління погано регулюються законодавчо, не завжди зрозуміло в які об'єкти керуючий банк може направити довірені йому кошти, що призводить до зростання ризиків втрати капіталу. Основними перевагами ПФів є: низький рівень необхідних знань, інвестору необхідно тільки вибрати керуючу компанію і вид фонду; широкий перелік інвестиційних об'єктів; можливість отримання прибутковості вище рівня інфляції; мінімальні витрати часу. Проте колективні інвестиції, в основному, супроводжуються високими комісіями керуючих і не надають можливості прийняття рішень у виборі конкретних об'єктів інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аскинадзи В. М. Инвестиции: учебник для бакалавров / В. М. Аскинадзи. Москва: Юрайт, 2016. 422 с.
2. Альтернатива депозитам: як громадам ефективно використати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів. Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10751>.
3. Банківські кредити та депозити 2019: огляд ринку. Все про фінанси в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://financer.com/ua/kredits-deposits-2019/>.
4. Богданова Н. А. Частные инвестиции как элемент финансов физических лиц // Вестник РГГУ. – 2015. - № 1. – С. 36-43.
5. Богоявленський О.В. Фінансове посередництво в інвестиційній діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2011_35/11bovaia.pdf.
6. Борисова О. В. Инвестиции. Т. 1. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / О. В. Борисова. Москва: Юрайт, 2017. 218 с.
7. Васильева Н. В. Инвестиционный менеджмент: учебное пособие / Н. В. Васильева. Йошкар-Ола: ПГТУ, 2018. 96 с.
8. Ватаманюк О.З. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: моногр. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2007. – 536 с.
9. Внукова Н. Збалансований підхід інвестора до вибору об'єкта житлової нерухомості. Економіка розвитку. 2017. № 1. С. 24–31.
10. Галимова Г. А. Структурированные финансовые продукты и их функциональные возможности / Г. А. Галимова, Л. Р. Курманова // Финансы Башкортостана. – 2015. - № 3. – С. 81-84.
11. Гапонюк М. Інститути спільного інвестування в системі факторів ощадної активності населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2011_1/jee1ua/03H_ua.pdf.

12. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования: пер. с англ. / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк. Москва: Дело, 1997. 1008 с.
13. Голенбаков Н. И. Управление трансформацией финансовых ресурсов домашних хозяйств в инвестиции: автореф. дис. канд. экон. наук / Н. И. Голенбаков. – М., 2011. – 18 с.
14. Графік динаміки інструментів Української біржі. АТ «Українська біржа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ux.ua/ua/graph/dynamics>.
15. Где и в какой валюте лучше разместить депозит в 2019. Анализ процентных ставок украинских банков. Сайт Интернет-журналу Gidmining. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gidmining.com/ru/procentnie-stavki-po-depozitam/>.
16. Гнучкі депозити. ПУМБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://b2b.pumb.ua/deposit/smart_deposit.
17. Депозити українських банків. Сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/deposits/476-udobnyu/?sku=3320&term=365>.
18. Значення курсу USD – Gold. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/london/gold/usd>.
19. Іващенко М.В. Інвестиційна поведінка домашніх господарств: інституціональний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2010_64/5_01.pdf.
20. Иванов А.П., Саркисян А.С. Риск и доходность инвестиционного портфеля. – Рынок ценных бумаг, 2004.
21. Индекс українських акцій (індекс UX). АТ «Українська біржа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ux.ua/ua/index/ux>.
22. Инвестиционный менеджмент: учебное пособие / под ред. В. В. Мищенко. Москва: КНОРУС, 2013. 400 с.
23. Касимов Ю.Ф. Основы теории оптимального портфеля ценных бумаг. М.: Издательско-информационный дом «Филин», 1998.

- 24.Кантаурова В. В. Расширение инвестиционных стратегий частных инвесторов на рынке ценных бумаг России в современных условиях: дис. канд. экон. наук / В. В. Кантаурова. – Ростов-на-Дону, 2012. – 139 с.
- 25.Касьяненко Т. Г. Инвестиционный анализ: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / Т. Г. Касьяненко. Москва: Юрайт, 2017. 560 с.
- 26.Кльоба Л. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України. Агросвіт. 2016. № 12. С. 12–17.
- 27.Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. Москва: Финансы и статистика, 1996. 432 с.
- 28.Краевский И. С. Инвестиции физических лиц в экономику: как повысить активность? // Российское предпринимательство. – 2012. – № 14. – С. 82-84.
- 29.Куди вкладати гроші: все, що потрібно знати приватному інвестору. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.ua/ua/saving/kuda-vkladyvat-dengi>.
- 30.Куди вкласти гроші в Україні з прибутком. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2019/04/12/37302129>.
- 31.Кузнецова М.В., Мальцев Д.М., Голубев А.А. Фондовые рынки и фондовые операции. – Спб.: ИТМО, 2013.
- 32.Кузнецов Д.В. Инвестиционный менеджмент. – М.: Юрайт, 2018. 276 с.
- 33.Лейнер Дж. Венчурный капитал, прямые инвестиции и финансирование предпринимательства: пер. с англ. / Дж. Лейнер. Москва: Изд-во Института Гайдара, 2016. 784 с.
- 34.Левда Н. М. Оптимальные модели инвестирования свободных денежных средств в драгоценные металлы / Н. М. Левда, В. П. Постников // Экономический анализ: теория и практика. – 2013. - № 6. – С. 51-55.
- 35.Лукаевич И. Я. Инвестиции: учебник для студентов вузов / И. Я. Лукаевич. Москва: ИНФРА-М, 2018. 413 с.

36. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов: (Вторая редакция) / В. В. Коссов [и др.] Москва: ОАО «НПО Изд-во «Экономика», 2000. 421 с.
37. Науменко Е. Економічна сутність інвестиційних активів, їх класифікація і значення. Галицький економічний вісник. 2014. № 4. С. 26–30.
38. Никифорова В. Д. Рынок ценных бумаг: учеб. пособие / В. Д. Никифорова. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 160 с.
39. Николаев М. А. Инвестиционная деятельность: учебное пособие / М. А. Николаев. Москва: ИНФРА-М, 2014. 335 с.
40. Основні показники діяльності банків України. Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.
41. Панфилова О. В. Теория воспроизводства капитала в национальной экономике: монография / О. В. Панфилова. Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского гос. экон. ун-та, 2017. 101 с.
42. Пархоменко М.Б. Налоги, учет, отчетность и ответственность – 2017: справочное пособие для руководителей и бухгалтеров предприятий / М. Б. Пархоменко, М. А. Дерябин, В. В. Кошечев. 23-е изд., доп. и перераб. Екатеринбург: Ажур, 2017. 194 с.
43. Породко Ю.М. Особливості функціонування інвестиційних фондів як досконалої форми капіталовкладення фінансових ресурсів населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_3/244.pdf.
44. Рамський А. Ю. Заощадження населення як інвестиційний ресурс економіки: моногр. – К.: КНУТД, 2011. – 189 с.
45. Ринок облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/markets/ovdp>.
46. Розміщення ОВДП на первинному ринку. Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/bonds/offering>.

- 47.Сергеев И. В. Инвестиции: учебник и практикум для прикладного бакалавриата / И. В. Сергеев. Москва: Юрайт, 2018. 314 с.
- 48.Серов В. М. Инвестиционный анализ: учебник / В. М. Серов. Москва: НИЦ ИНФРА-М, 2018. 248 с.
- 49.Скрипниченко М.В. Портфельные инвестиции: Учебное пособие. – СПб: Университет ИТМО, 2016. 40 с.
- 50.Статистика та динаміка цін на нерухомість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://domik.ua/nedvizhimost/dinamikacen.html>.
- 51.Ткаченко О. Диверсифікація інвестиційного портфеля приватного інвестора як спосіб зниження його ризикованості. Формування ринкових відносин в Україні. 2019. № 3(214). С. 40–47.
- 52.Турманидзе Т.У. Анализ и оценка эффективности инвестиций: учебник / Т. У. Турманидзе. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. 247 с.
- 53.Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/files/UIRD.xls>.
- 54.Франченко О. Л. Використання заощаджень населення в інвестування економіки країни через структури фондового ринку // Економічний часопис XXI. – 2010. – № 9-10. – С. 26-29.
- 55.Хиггинз Р. С. Финансовый менеджмент: управление капиталом и инвестициями: пер. с англ. / Р. С. Хиггинз. Москва: Издательский Дом Вильямс, 2013. 463 с.
- 56.Чараева М. В. Финансовое управление реальными инвестициями организаций: учебное пособие / М. В. Чараева. Москва: Альфа-М, 2014. 240 с.
- 57.Чараева М. В. Реальные инвестиции: учебное пособие для студентов вузов / М. В. Чараева. Москва: ИНФРА-М, 2018. 265 с.
- 58.Щербаков В. Н. Инвестиции и инновации: учебник / под ред. В. Н. Щербакова. Москва: Дашков и Ко, 2017. 658 с.

59. Янковский К. П. Инвестиции: учебное пособие / К. П. Янковский. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 368 с.
60. Янковский К.П. Инвестиции. – Спб.: Питер, 2008. Под ред. Грязновой А.Г. Финансово-кредитный энциклопедический словарь. - М.: Финансы и статистика, 2002.
61. Markowitz H. Portfolio selection. The Journal of Finance. 1952. Vol. 7. No. 1. P. 77–91.
62. Sharpe W. Portfolio theory and capital markets. N.-Y.: McGraw-Hill, 1970. 316 с.

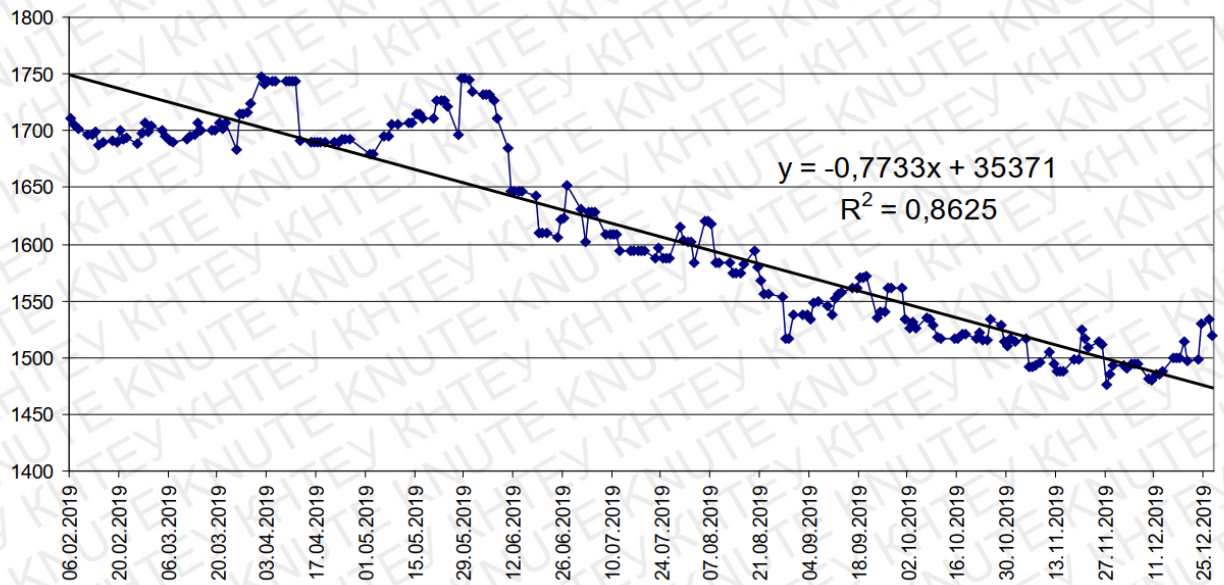
ДОДАТКИ

Додаток А

Капітальні інвестиції в Україні за видами активів у січні-червні 2020 року

	Обсяг капітальних інвестицій		
	тис. грн.	придбання активів, які були у використанні	
		тис. грн.	у % до загального обсягу за видом активу
Усього	163781475	6732064	4,1
інвестиції в матеріальні активи	155562170	6550343	4,2
будівлі житлові	19560906	145458	0,7
будівлі нежитлові	23458768	1341612	5,7
інженерні споруди	37355051	235508	0,6
машини, обладнання та інвентар	54268789	2211084	4,1
транспортні засоби	13629752	1954395	14,3
земля	577455	490576	85,0
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	1886713	76884	4,1
інші матеріальні активи	4824736	94826	2,0
інвестиції в нематеріальні активи	8219305	181721	2,2
з них:			
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	2377141	46676	2,0
програмне забезпечення та бази даних	4925919	13759	0,3

Динаміка індексу українських акцій UX з 1 січня 2019 року по 28 грудня
2019 року

Додаток В

Розрахунок дохідності банківського депозиту (прості відсотки)

<i>Депозит "Стандарт" АТ КБ "ПриватБанк"</i>			
<i>Сума, грн</i>	<i>Ставка (після вирахування податків), %</i>	<i>Термін</i>	<i>За 1 день</i>
10000	8	6 міс.	2,19
Дохідність за 6 міс., %	4		
	26.06.2020	15.10.2020	13.11.2020
Кількість днів:	11	122	153

